

УДК 01/02(477)“19/20”(092)

НАША ЮВІЛЯРКА ЛУЇЗА ІЛЬНИЦЬКА

Наталія Рибчинська

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

1 жовтня 2019 р. у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаніка відбулось урочисте відкриття виставки, приуроченої до ювілею завідувача відділу наукової бібліографії Луїзи Ільницької – відомого в Україні та за її межами бібліографа й книгознавця. Експоновані матеріали висвітлюють різні грані діяльності Л. Ільницької: як автора солідних наукових досліджень і цікавих розвідок, ініціатора й керівника бібліографічних проєктів, співавтора колективних праць, редактора книгознавчих збірників, укладача бібліографічних покажчиків, рецензента. Біо-бібліографічний покажчик «Луїза Ільницька» (2009) реєструє її праці за 1972–2009 рр. та літературу про життя і діяльність (загалом 297 бібліографічних записів). Збігло ще 10 років плідної і творчої роботи на бібліографічній ниві, що збагатили вагомий науковий доробок, відзначений численними почесними грамотами і орденем «За заслуги» III ступеня (2011).

Народилася Луїза Ільницька 29 вересня 1939 р. на мальовничій подільській землі поблизу Хмельницького в родині сільських учителів Івана й Антоніни Бабичів. Після закінчення школи мріяла стати журналісткою, та доля склалася по-іншому: вступила на українське відділення філологічного факультету Львівського державного університету. Після його закінчення за власним бажанням поїхала вчителювати в Турківський район, яким лякали не одне

покоління випускників університету. Школа у гірському селі Либохора стала водночас школою виживання в непростих умовах, точніше без жодних умов. Тут гартувалися такі риси молоді вчительки, як витривалість, самодисципліна, відповідальність, цілеспрямованість. Зрештою, Турківська земля подарувала їй судженого і вірного супутника життя — талановитого поета й літературознавця Миколу Ільницького (нині — член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ імені Івана Франка). У 1963 р. в молодого подружжя, яке оселилось у Львові, народився син Ярослав (нині — доктор фізико-математичних наук, провідний науковий співробітник Інституту фізики конденсованих систем НАН України), а в 1967 р. — дочка Мар'яна (нині — доктор філологічних наук, завідувач відділу наукових досліджень української періодики Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника). Тоді оволоділа фактом коректора і деякий час працювала у видавництві «Каменярь» та в редакції журналу «Физико-химическая механика материалов». Навичок редагування й коректури не втратила й досі: має пильне око і неймовірне відчуття гармонії тексту. Зі слабо написаного матеріалу вміє видобути раціональне зерно і переробити так, що вийде цілком непогана замітка чи стаття.

З вересня 1970 р. Луїза Ільницька почала працювати у відділі бібліографії Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, яким тоді керував Михайло Гуменюк. Завідувач відділу мав добре «чуття» на людей і вмів правильно використати їхній потенціал: хтось був незамінимим під час обслуговування читачів, комусь вдавалося тримати у взірцевому порядку довідково-бібліографічний фонд, а таким як Луїза Іванівна лежав прямий шлях до науково-дослідної та науково-бібліографічної роботи. Здебільшого, бібліограф-початківець свої перші кроки робив як співукладач бібліографічних покажчиків, працюючи з більш досвідченими колегами. А повчитися було в кого, тому що в цей час у відділі працювали такі кваліфіковані бібліографи, як О. Д. Кізлик, С. П. Костюк, Є. М. Лазеба, К. В. Слюсаренко. Практика колективної роботи дала свої результати: у 1980-х роках з'явилися персональні бібліографічні покажчики, які Л. Ільницька склала уже самотійно. З огляду на філологічну освіту саме їй доручили підготувати

бібліографічні персоналії класиків української літератури Марка Вовчка та Василя Стефаника, сучасних письменників Романа Іваничука, Миколи Ільницького та Романа Федоріва, завідувача відділу М. Гуменюка. У 1988 р. Л. Ільницька очолила відділ, причому на цю посаду її обрав колектив. Була така гра в демократію в часи перебудови.

Та справжні зміни відбулися після 1991 р., коли Україна здобула незалежність. Відійшов у минуле принцип партійності, бібліографія могла розвиватися на наукових засадах. Скасовано заборони на використання закритих у спецфондах джерел «буржуазно-націоналістичного» характеру, прізвищ проскрибованих осіб. Саме в таких умовах був підготовлений ґрунтовний бібліографічний покажчик «Руська Трійця: Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький» (Львів, 1993 р.), який Л. Ільницька вважає своєю першою «справжньою науковою бібліографією». Рукопис цієї праці удостоєний нагороди ім. Миколи і Володимира Ценків на XII Бібліографічному конкурсі Українського наукового інституту Гарвардського університету.

Незалежність та самодостатність України дала змогу нарешті взятися за створення національної бібліографії. Тим більше, що в бібліотеці зберігалася цінна картотека української книги 1798–1916 рр., зібрана у важкі повоєнні 1945–1948 роки в рамках спільного проекту академічних бібліотек Києва і Львова під загальним керівництвом Юрія Меженка. Відомий український бібліограф і книгознавець був серед тих, хто ще у 1920-х рр. брав участь у теоретичних дискусіях щодо обсягу, методики і шляхів створення українського бібліографічного репертуару (УБР), і вирішив, що настав час для практичної реалізації напрацьованих ідей. У Львові проект Ю. Меженка знайшов гарячу підтримку молодого співробітника академічної бібліотеки Ярослава Дашкевича, який зумів організувати і налагодити активну роботу групи бібліографів, коли самого відділу бібліографії у штаті бібліотеки не було. На жаль, політична реакція після короткої повоєнної відлиги стала катастрофічною для проекту і його керівників. Та картотеки, які паралельно велись у Києві та Львові, збереглися, отож у 1990-х з'явилася можливість відновити спільну роботу. Не діставши підтримки київських колег, Львівська бібліотека прийняла рішення діяти самостійно і видати картотеку як археографічне джерело з

мінімальним втручанням. Керівником і головним виконавцем роботи була Луїза Ільницька, яка спільно з Ольгою Хміль під науковим керівництвом доктора історичних наук Ярослава Дашкевича впродовж 1995–2005 рр. підготувала до видання дев'ять томів бібліографічних матеріалів під назвою «Репертуар української книги, 1798–1916». Це найповніший на сьогодні реєстр української книги окресленого періоду (19295 бібліографічних записів), не обмежений рамками одного фондосховища, підготовлений з використанням найгрунтовніших друкованих і рукописних бібліографічних джерел, що послужить солідною базою для укладання національної бібліографії.

Л. Ільницька є ініціатором і керівником ще одного проекту — шеститомного видання «Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939». Для пошуку матеріалу колектив укладачів використав широке коло джерел: бібліографічні покажчики, каталоги найбільших західноукраїнських бібліотек, інтернет-ресурси. Кожне зареєстроване видання описане з максимальною повнотою, де користувач знайде не лише базові дані, а й відомості про авторів передмов, редакторів, перекладачів, ілюстраторів. Тут зафіксовані автографи, дарчі записи, екслібриси, печатки, розписаний зміст кожного збірника та більшості структурованих видань. Розлогі примітки подають інформацію про наявність бібліографії, портретів і фотографій, розкривають рекламні блоки матеріалів. Під керівництвом Л. Ільницької, яка прискіпливо звіряє кожен бібліографічний запис із оригіналом, здійснено атрибуцію багатьох авторів, які виступають під псевдонімами чи криптонімами, встановлено роки видання недатованих книг, сформульовано численні примітки, які не раз переростають у книгознавчі розвідки. Чотири томи бібліографічного покажчика, що охопили 1914–1931 рр., вже видані, незабаром вийде п'ятий (1932–1935), в опрацюванні останній, шостий, том. Цей масив — близько 14 тис. назв — маємо повне право вважати практично готовою складовою національної бібліографії.

Одна з недавніх робіт Луїзи Іванівни — систематичний покажчик змісту книгознавчого часопису «Книгарь» (2016), який вона уклала спільно з О. І. Хміль. Книгознавча преса 1920-х рр. — це своєрідний феномен, який не втратив свого значення й досі. Тому, крім згаданого покажчика, Л. Ільницька була ініціатором підготовки

у відділі покажчика змісту станіславівської «Книжки», а також проведення конференції, присвяченої «Бібліологічним Вістям». Зрештою, перевидання цього раритетного журналу Українського наукового інституту книгознавства в 1999 р. — теж її заслуга.

Вагомими є напрацювання Л. Ільницької в галузі бібліографознавства й книгознавства, передовсім її глибокі наукові дослідження з історії видання і розповсюдження трьох особливих книг, що стали знаковими для української культури та української національної ідентичності. У 2007 р. вийшла монографія «Русалка Днѣстровая» (1837) у бібліотеках і музеях світу», де авторка подала відомості про понад 100 примірників альманаху в окремих книгозбірнях, музеях і приватних колекціях, які розшукала в різних куточках світу й намагалася простежити їх шлях і встановити усіх власників. Книжка, яку цікаво й легко читати, вимагала довготривалої та копіткої підготовки. Крім наочно оглянутих примірників, чимало вдалося розшукати за допомогою листування, а надіслані ксерокопії чи оцифровані матеріали пильно обстежувати й відчитувати власницькі записи, зокрема прізвища, дати, місцевості, установи. Подібне історико-книгознавче дослідження про перше видання «Енеїди» (1798) І. П. Котляревського незабаром побачить світ і, сподіваємось, здивує читачів своїми новими знахідками та відкриттями. Об'єктом дослідження Л. Ільницької стало також перше видання «Кобзаря» (1840) Т. Г. Шевченка, якому вона присвятила кілька наукових статей. Причому зуміла довести, що в деяких книгозбірнях першодруком «Кобзаря» помилково вважають фототипічне видання книги, здійснене у Львові в 1914 р.

Загалом для Л. Ільницької в наукових дослідженнях важлива певна інтрига, загадка, яка спонукає провадити різновекторний пошук, будувати логічний ланцюжок припущень, заснованих на фактах (нерідко дуже скупих), і врешті — запропонувати свою відповідь. Для неї цікаво працювати з першоджерелом, з архівними документами, віднайти цікаві деталі в листуванні, мемуарах, автобіографіях. З-поміж її понад 50 статей чимало підготовлено саме так, і ця загадка подекуди вже сформульована у назві, як наприклад: «Якщо не Вагилевич...», «До історії одного некрологу Івана Франка», «Романтизм чи бідермаєр?», «Нездійснений видавничий проект І. Калиновича», «Причинкарські дослідження чи панегірики?», «Скільки збереглося примірників першого видання “Кобзаря”» та ін.

Л. Ільницька — дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка, голова Комісії з книгознавства та бібліографії. Щорічно вона організовує наукові конференції чи круглі столи, які відділ наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника проводить спільно з Комісією з книгознавства та бібліографії НТШ. Матеріали деяких конференцій, які дбайливо зібрала та відредагувала Л. Ільницька, видані як тематичні збірники: «Бібліотека НТШ — книги і люди» (1996), «Іван Омелянович Левицький» (2002), «Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті» (2010).

Своїми багатими знаннями й досвідом ювілярка щедро ділиться з іншими, причому не тільки з працівниками відділу чи бібліотеки, а й з усіма, хто звертається за допомогою. Отож зичимо Луїзі Іванівні довгих літ, міцного здоров'я і творчого натхнення для виконання нових цікавих проектів.

Natalia Rybchynska, Scientific Researcher of the Scientific Bibliography Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Our birthday person Luiza Pnytska

УДК 070(477.83-25)“1880/1939”(049.32)

«ЧАСОПИС “ДІЛО” (ЛЬВІВ, 1880–1939 рр.): МАТЕРІАЛИ ДО БЮБІБЛОГРАФІСТИКИ» КОСТЯНТИНА КУРИЛИШИНА: З НАГОДИ ВИХОДУ П'ЯТИ ТОМІВ

Ігор Райківський

завідувач кафедри історії України і методики викладання історії ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, д-р іст. наук, професор

Дослідники новітньої історії Галичини добре знають, яку вагомую роль при вивченні різних аспектів суспільного життя краю відіграє періодична преса, що є своєрідним «дзеркалом життя».

© Райківський І., 2019